

21. Parsons T. The Social System. – New York: The Free Press, 1951. – P. 412
22. Rasmussen D. M. Symbol and Interpretation. – The Hague: Martinus Nijhoff, 1974.
23. Schutz A. Symbol, Reality, and Society // Collected Papers. Vol. I. The Problem of Social Reality. – Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 1962.

Славина О. В., аспірант кафедри політології Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара (Дніпропетровськ, Україна), E-mail: visnukDNU@i.ua

Технологические пределы в управлении процессами политических трансформаций: символический аспект

Аннотация. В статье рассматривается вопрос факторов и условий социально-культурной среды, которые выступают своего рода лимитами символического вмешательства в управление процессами политических изменений с помощью мифологических матриц и символических конструктов. Автор определяет существование таких ограничений на всех этапах символотворения: на стадии имплантации символического новообразования, в фазе оперирования и использования нового символа и на этапе закрепления символического кода в массовом сознании. Наряду с указанием каждого ограничения приводится перечень мер по его преодолению.

Ключевые слова: архетип, манипулирование, политические трансформации, символ, символическое управление, социальные технологии, традиция.

Slavina O., postgraduate student of the Department of politology Oles Honchar Dnipropetrovsk National University (Dnepropetrovsk, Ukraine), E-mail: visnukDNU@i.ua

Technological limitations in managing political transformations: symbolic aspect

Abstract. The paper examines the factors and conditions of social and cultural environment that act as a kind of limits of symbolic interference in the process of political changes management with mythological matrices and symbolic constructs as its instruments. The author defines the existence of such restrictions at all stages of symbol-building: stage of implantation the new symbolic construction, phase of operation and use of the new symbol, stage of fixing the symbolic code into mass consciousness. In addition to specifying these restrictions, it is provided some actions to combat each limitation.

Key words: archetype, manipulation, political transformation, symbol, symbolic management, social technology, tradition.

УДК 32.323:378.1

Угрин Л. Я.

кандидат політичних наук, доцент,

докторант кафедри теорії та історії політичної науки

Львівського національного університету імені Івана Франка

(Львів, Україна), E-mail: uhryn_l@ukr.net

ІДЕНТИЧНІСТЬ І КОНСОЛІДАЦІЯ ТРАНЗИТНИХ СУСПІЛЬСТВ

Анотація. Проаналізовано взаємозв'язок трансформації й конструювання ідентичності в транзитних суспільствах з процесами консолідації політичного режиму. Обґрунтовано взаємозалежність процесів консолідації нового режиму і становлення національно-державної ідентичності. Стверджується, що в умовах розмитості, амбівалентності політичних, соціальних та національно-етнічних ідентичностей перехідних суспільств, наднаціональні (цивілізаційні) ідентичності, зумовлені інтеграційними спрямуваннями, сприяють формуванню нової самототожності спільноти на макрорівні. З'ясовано особливості формування макрорівневої ідентичності в умовах значного впливу регіональних ідентичностей та регіональної розрізненості України.

Ключові слова: ідентичність, консолідація, демократизація, транзит, трансформація, інституціоналізація

Суспільства, що перебувають в процесі переходу від одного типу політичного режиму до іншого, постають перед проблемою подолання непевності результатів трансформації інституційної й ціннісної систем і консолідації політичного ре-

жиму. Подвійна непевність перехідних режимів, за визначенням В. Банс, – поєднання непевності результатів та непевності процедур [1, с. 47] – може мати наслідком і бажану консолідацію демократії через інституціалізацію непевності, і тривалий перехідний період та гібридизацію режиму через її збереження, або ж повернення до авторитаризму ще у жорсткішому варіанті. Досвід латиноамериканських і особливо пострадянських транзитів став свідченням таких тенденцій. Він зумовив дискусії в академічній спільноті переосмислення методологічних засад класичної транзитологічної парадигми з її лінійністю й стадіальністю (лібералізація – демократизація – консолідація нового режиму) й детермінованістю результату трансформацій діяльністю і вибором стратегій суб'єктами політики (тобто політичними елітами) або ж структурними чинниками. Дехто з учених висловлюється категорично: криза транзитології (Т. Карозере), кінець транзитології (Б. Капустін). Ми вважаємо прийнятнішою думку про необхідність «суттєвого оновлення її методології і теорії» (О. Романюк). Пояснюючи причини кризи, Т. Л. Карл вказує, що транзитологічна парадигма не змогла інтегрувати розмаїття детермінант та змінних (кількість яких все збільшується) в «ієрархію пояснення» [15]. Серед таких чинників вагоме значення, на нашу думку, мають соціокультурні детермінанти транзиту і зокрема формування нової ідентичності. Адже суспільство відмовившись від авторитарних стратегій та відповідних цінностей, відчуває кризу політичної ідентичності. Якщо вона накладається на процеси диференціації чи навіть дезінтеграції суспільства і домінування локальних (регіональних ідентичностей) та складні процеси державотворення, то проблема формування загальнонаціональної ідентичності стає такою ж необхідною передумовою успішних демократичних трансформацій як інституційні та економічні реформи. Зокрема, А. Т. Карозерс підкреслює, що в країнах, «населення яких ділиться за етнічними, релігійними, племінними або клановими ознаками, демократизація найчастіше відбувається з більшими труднощами, аніж в однорідних соціумах», стверджує вчений [5, с. 98]. Іншими словами: важливими є не лише інституційні аспекти й умови транзиту, але й їхня співвіднесеність з соціокультурними трансформаціями, без яких консолідація суспільства і режиму неможлива. Без когерентності нових демократичних інституцій та колективної ідентичності, яка сприяє їхньому позитивному осягненню, формує суспільно-політичні ідеали, що не заперечують минулий історичний досвід спільноти, вони деінституалізуються і поступаються місцем неформальним інституціям. Останнє, своєю чергою унеможливує консолідацію демократії. Тому для розуміння суспільно-політичних процесів у транзитних суспільствах актуальним є також аналіз впливу ідентичності та особливості її трансформації – і групової, і загальнонаціональної (макрорівневої) – на процеси консолідації політичного режиму, що і є метою статті.

Не зважаючи на велику кількість літератури, присвяченої проблемам консолідації та ідентичності, вивчення останньої як важливої детермінанти демократизації та консолідації політичного режиму є недостатнім. Серед українських науковців цю тематику досліджують О. Безрук, І. Денисенко, Р. Карагіюз, А. Колодій, Л. Нагорна, Н. Пашина, Н. Пелагеша, Л. Приймак, О. Романюк, І. Тітар, С. Федуняк, Г. Шипунов та ін. З-поміж російських авторів, що вивчають ідентифікаційний чинник в процесах консолідації варто назвати В. Ачкасова, С. Картунова, С. Перегудова, І. Семененко, Д. Треніна та ін.

Поняття «консолідація», «консолідація демократії» концептуалізовані в межах транзитологічної парадигми в працях С. Валензуела, Л. Даймонда, Г. О'Доннелла, Т.Л. Карл, Х. Лінца, А. Пшеворського, А. Степана, Ф. Шміттера, А. Шедлера, та ін. Наприклад, Т. Л. Карл і Ф. Шміттер описують консолідацію як «процес перетворення випадкових домовленостей, норм поміркованості й умовних рішень, що виникають у перехідний період, у відносини співробітництва і суперництва, що

відбуваються привселюдно, регулярно і добровільно приймаються людьми і групами, що беруть участь у демократичному правлінні. При консолідації демократичний режим гарантує своїм громадянам, що конкуренція за місце у владі або за здійснення політичного впливу буде чесною і передбачуваною» [4, с. 10]. Я. Василевський відзначає, що консолідація демократії містить у собі два основних елементи: ціннісний (досягнення консенсусу щодо набору політичних процедур) і інституційний (владні структури, що вбирають у себе конкуруючі інтереси різних політичних сил) [цит. за: 6, с. 19]. А. Пшеворський обґрунтував, що «консолідація настає, коли за даних політичних і економічних умов певна система інститутів стає єдиною соціальною «грою» в місті, коли ніхто і не думає про те, щоб діяти поза демократичними інститутами, коли все, чого хочуть ті, що програли, це спробувати зіграти ще раз у рамках тих самих інститутів, при яких вони щойно програли» [10, с. 47].

Отже, транзитологічна парадигма пов'язує консолідацію передусім з інституціоналізацією правил та процедур боротьби за владу й формування її інститутів, загалом політичною взаємодією. Правила та процедури (інституції за Д. Нортон), що визнаються усіма учасниками політичних взаємодій, можуть бути результатом домовленостей та угод між групами еліт – пакту, що опирається на консенсус та підтримку громадянського суспільства; змови еліт стосовно доступу та суспільного багатства та принципів його розподілу, або ж нав'язування усім правил однією з груп еліти, якій вдалося монополізувати контроль над суспільними ресурсами та управлінською системою. Спосіб інституціоналізації правил визначає тип консолідованого режиму – демократичний в першому випадку, неліберальний або ж гібридний, що допускає лише «фасадні ознаки» демократії – в другому; авторитарний – у третьому. Відповідно ми вважаємо за необхідне розрізняти поняття «консолідація демократії» та «консолідація режиму»; останнє є ширшим і відображає інваріантність результатів суспільно-політичних трансформацій в перехідних суспільствах.

Не можна стверджувати про повне ігнорування транзитологами соціокультурних чинників демократизації. Прихильники структурного підходу вважають політичну культуру, національну єдність і відповідно національну ідентичність необхідною структурною передумовою демократизації режиму. Д. Растоу стверджував, що національна єдність повинна передувати всім іншим стадіям процесу демократизації, визнатися на несвідомому рівні, прийматися як щось природне. Національна єдність є результатом не стільки суспільних настанов і переконань, скільки небайдужості та взаємодоповнення [11, с. 7]. Якщо ж проблема національної єдності та ідентичності не вирішена, то вона, зазначає російський політолог А. Мельвіль, «може перетворитися, й найчастіше перетворюється, на серйозну перешкоду і гальмо на шляху демократичних змін» [7, с. 342]. Прихильники процедурного підходу в транзитології, акцентуючи на діяльності політичних акторів як основних чинниках демократизації, розглядають культурні як неістотні, натомість вони наголошують на зовнішніх чинниках та ресурсах демократизації. Загалом ідентичність в транзитологічному дискурсі, сформованому на наслідуванні західної моделі демократизації, не знайшла належного місця у поясненні політичних трансформацій та їхніх наслідків.

Особливістю посткомуністичних трансформацій стали не лише системні трансформації у політиці та економіці, а й формування політичної нації, становлення і зміцнення держави. Незавершеність цих процесів, як свідчить досвід пострадянських держав, суттєво впливає на перебіг і, головне, – результати суспільно-політичних перетворень. К. Оффе вказує, що трансформація у посткомуністичних суспільствах відображає алгоритм потрійного переходу: до демократії, до ринку і (від)будови національної держави. При цьому всі три процеси повинні відбуватися одночасно («дилема одночасності») [8, с. 6–22]. К. Оффе підкреслює труднощі

посткомуністичних переходів, пов'язані передовсім з реформуванням економіки та розбудовою національної держави. Канадський дослідник Т. Кузьо доповнив цю модель й обґрунтував необхідність реалізації для України та інших пострадянських держав квадрантиту, в рамках якого необхідно розв'язати чотири основні завдання: демократизація, маркетизація, державотворення, формування громадянської нації [16, с. 174]. Останні два завдання безперечно передбачають спільну колективну ідентичність.

Отже, колективна ідентичність спільноти у такому контексті – необхідний ресурс суспільно-політичних та інституційних змін, їхнього сприйняття й легітимізації громадянами. Відповідно криза української ідентичності у посткомуністичний період і необхідність конструювання нових колективних ідентичностей на макрорівні опосередковує суспільно-політичні трансформації, негативно впливає на інтеграцію суспільства, консолідацію режиму.

Руйнування попередньої ідентифікаційної моделі через відмову від комуністичної ідеології та етатистських цінностей зумовило розмитість, амбівалентність соціальних, політичних, а нерідко й етно-національних ідентичностей у пострадянських суспільствах. Зневіра й розчарування у новій політиці спричинили своєю чергою актуалізацію ідентичностей минулого – достатньо високий відсоток людей прямо або опосередковано, свідомо чи підсвідомо ідентифікували себе з неіснуючим СРСР. Відсутність усталеної базової ідентичності (наприклад, національної, як у країнах Центрально-Східної Європи), яка слугує рамкою іншим ідентичностям, упорядковуючи їх через ціннісні та культурні виміри, спричинила слабкість нових демократичних інституцій, послаблення зв'язків між громадянином та державою, перенесенням його лояльності на інші – зазвичай – недержавні (чи неформальні) інститути. Конституції, які були прийняті у пострадянських державах, у тому числі й в Україні, не відповідають реальним інституційним практикам, оскільки, крім нормативно-юридичного аспекту вони «в кожному конкретному випадку передбачають політичну ідентичність», яка може виявлятися через декларовані в конституційних текстах принципи, символи, ідеології, типи політики. Адже конституція не може обмежуватися характеристикою лише конституційного ладу. Вона припускає громадянську підтримку та уособлює конкретну політику, певний політичний режим» [3, с. 24].

Отже, побудова демократичної держави та набуття нею національної ідентичності (на відміну від етнічної) є взаємозалежними процесами, оскільки консолідація демократичного режиму неможлива без національної консолідації. Тому для посткомуністичних держав нагальною потребою суспільного розвитку була і залишається конструювання спільної (макро) ідентичності на територіальній, громадянській, національній або ж субнаціональній основі, через яку вони репрезентують себе і сприймаються у глобалізованому світі. Адже рівень глобального, ще в 80-х рр. минулого сторіччя, зазначав Н. Еліас, зумовлює шанси на виживання спільноти. Це посилює вагомість інтеграційних процесів та міжнародного співробітництва й вимагає переходу від Я-ідентичностей до Ми-ідентичностей [22, с. 315–316].

Формування ідентичності української спільноти відбувалося в суперечливих процесах взаємодії, взаємовпливу та конфлікту регіональних ідентичностей, які сформувалися історично. Регіональна диференціація в Україні, розрізненість на Захід і Схід з відмінними ідентичностями завжди мали вагомий вплив на суспільно-політичні процеси. Основними чинниками, що століттями формували регіональне розмежування в Україні, є територія, історія та релігія. Найважливішим, базовим чинником у формуванні регіональних ідентичностей України, на нашу думку, стала історія, тобто досвід, набутий мешканцями цих регіонів в процесі історичного розвитку, який характеризувався значними періодами бездержавності й перебуванням у складі різних держав та імперій. Інтерпретація (деконструкція) історичного

минулого, його усвідомлення сьогодні та розуміння майбутнього відбувається крізь призму історичного досвіду, відображеного в історичній пам'яті, яку багато вчених вважають базовим елементом національної самототожності.

Регіональне розрізнення на Схід і Захід було закладене та посилювалось належністю держав (імперій), до складу яких входили українські землі, до різних цивілізацій – західної (європейської) та євразійської, а також різних традицій християнства – католицької (греко-католицької) та православної. Сегменти української спільноти, як зазначав С. Гантінгтон, «сили відштовхування розколювали на частини і притягували їх до цивілізаційних магнітів інших суспільств. Це формувало у них відчуття, що вони – різні народи і належать до різних територій» [13, с. 209]. Географічне і геополітичне становище українських земель зумовили формування української спільноти на межі цивілізацій, перетині православно-візантійської та католицької традицій – на культурному пограниччі. Різний історичний досвід, почуття й переживання, закріплені в історичній пам'яті, архетипах і міфах, зумовили інші параметри розмежування – ментальні, ціннісні, політичну культуру, мовні та релігійні.

Об'єктивними чинниками впливу регіональних ідентичностей на політичний процес в Україні було також ціннісне розмежування за регіональною ознакою та дихотомічний, нерідко конфліктний характер регіональних ідентичностей по лінії Схід–Захід, які суттєво сповільнювали процеси формування консенсусної політичної культури. Натомість в політичній культурі, об'єктивно амбівалентній у перехідному суспільстві, переважають риси конфліктності, нетерпимості, пошуку. Ця конфліктність характерна і для політичної еліти, і для громадян. Оскільки характер і стан політичної культури та системи цінностей істотно впливають на функціонування політичних інститутів, норм, визначають особливості політичного режиму, ціннісне розмежування, конфліктний характер політичних субкультур у регіональному вимірі консервує в Україні стан невизначеності суспільно-політичного розвитку, відсутності однозначних правил політичної конкуренції, формування політичних інститутів, непрозорість та непублічність політичних процесів, системи ухвалення рішень, які поряд з поширенням авторитарних настроїв серед населення усіх регіонів загрожують демократизації в Україні.

Особливості регіонального виміру політичної культури в Україні суттєво сповільнювали формування: а) громадянської культури як основи загальноукраїнської ідентичності й громадянських цінностей – солідарність, толерантність, відповідальність; б) ціннісного та процедурного консенсусу еліт, без яких неможлива консолідація демократії; в) згоди через механізми угод і компромісів між політичними силами; г) спільних правил політичної гри; д) підтримки та легітимізації політичного режиму.

Український регіональний контекст має такі особливості: а) регіональні відмінності, значно глибші, ніж у країнах Центрально–Східної Європи, і набувають рис цивілізаційного характеру; б) регіональні ідентичності сформувалися раніше, ніж виникла держава; в) переважання (особливо на Сході та Півдні) регіональної та місцевої ідентичностей над загальнонаціональною і державною; г) спрощене сприйняття регіонального розмаїття; д) дихотомічність регіональних ідентичностей Заходу та Сходу, особливо на ідеологічному та політичному рівнях, елементи чужості у взаємосприйнятті; е) взаємозумовленість регіональних та політичних ідентичностей; є) спроби конструювання етнічних відмінностей (української та російської) як основи західноукраїнської та східноукраїнської ідентичності; ж) вплив зовнішніх чинників на відтворення та конструювання регіональних ідентичностей в Україні.

Регіональна розрізненість, конфліктний характер відносин між регіональними ідентичностями, що має історичну й ментальну основу, постійно «перезавантажу-

ався» політичними технологіями, які використовували еліти для отримання електоральних преференцій. Навіть в ситуації військового конфлікту з РФ політичні еліти продовжують застосовувати електоральні технології, які роз'єднують суспільство. Це негативно впливає на формування структурних передумов консолідації демократії – єдності, згуртованості суспільства, засвоєння демократичних цінностей і стандартів поведінки.

В останній період в розвитку українського суспільства, не зважаючи на трагічність ситуації, спостерігаються певні тенденції, які нівелюють регіональну розрізненість, домінування регіональних, «місцевих» ідентичностей і формують передумови для становлення політичної нації в Україні з відповідними ідентифікаційними маркерами. Серед головних чинників змін – чітке окреслення й формування образу Іншого (Чужого), яким для більшості громадян стала РФ, в радикальний спосіб (розв'язавши війну), репрезентувавши себе для більшості населення як «спільний Інший», Чужий (ворог). Відомо, що колективна ідентичність спільноти є результатом процесів рефлексивно-свідомої або ж спонтанної комунікації Я/Іншого, бо саме в «опозиції Я/Інший вибудовуються основні ідентифікаційні зв'язки» [2, с. 37]. Вони (Я/Інший) є не лише суб'єктами комунікації та взаємного пізнання, але й необхідною умовою процесів конструювання колективних ідентичностей. В цьому сенсі можна погодитись з Ю. Підлісним, що питання про українську ідентичність, це не лише питання «хто ми такі або хто я такий, а й хто є мій Інший: чи він «інший-свій», а чи «інший-чужий» [9, с. 104]. До початку військових дій на Донбасі ані політична еліта, ані суспільство не сформувало чітких відповідей на ці питання. Навпаки, еліти всередині країни нав'язували старі смисли та міфологеми в новій обгортці про «український народ», замість української нації, «братні слов'янські народи», «братній російський народ» замість підкреслення власної унікальності, часто діючи в унісон з пропагандистським апаратом російського режиму. Другий чинник, що сприятиме формуванню колективної ідентичності української спільноти на макрорівні – європейський цивілізаційний вибір більшості громадян. Для суспільств, що трансформуються і зазнають труднощів самоідентифікації та її самопояснення, відчують свою неконсолідованість, важливе значення має формування наднаціонального рівня ідентичності як відчуття приналежності до ширшої цивілізаційної спільноти з усталеною системою цінностей. Наднаціональна ідентичність інтегрує, «зшиває» внутрішньосуспільні локальні ідентичності, які зазвичай є конфліктними й дифузними, недостатньо усвідомленими та неописаними. Наднаціональна ідентичність в такому сенсі сприяє входженню держави в уже сформовані інтеграційні об'єднання (або ж налагодженню з ними тісної співпраці), що сприятиме ефективності економічних та політичних реформ, необхідних для консолідації нового політичного режиму, та посиленню нових ідентифікаційних ознак. Проте і внутрішній, і зовнішній виміри конструювання ідентичностей посткомуністичних держав пов'язані з аксіологічним аспектом, тобто ціннісним самоусвідомленням спільноти, формуванням та інституалізацією ціннісної системи, яку поділяє більшість. Саме вона є одним з головних маркерів визначення Своїх, Інших, Чужих.

Відзначимо також негативні для консолідації суспільства та режиму чинники формування (конструювання) ідентичності української спільноти на макрорівні: 1) слабкість української держави, залежність від зовнішніх центрів впливу її еліти; адже колективна ідентичність пов'язана з «діяльністю держави, яка в реальній політиці втілює ту чи іншу її інтерпретацію, поєднує те чи інше її розуміння на практиці» [12, с. 408]; 2) фрагментованість політичної еліти, її орієнтованість у реальній діяльності на використання влади і суспільних ресурсів для отримання власних, зазвичай короткострокових вигод, нездатність вийти за межі вузькогрупових, корпоративних інтересів, запропонувати суспільству стратегію розвитку

в сучасних умовах; 3) потужний зовнішній інформаційний вплив, передовсім з боку РФ протягом всього періоду незалежності, що супроводжується агресивним нав'язування ідеологем «руського мира», «слов'янського братства», а також заперечення національної ідентичності українського народу, його мови та культури; 4) несформованість спільної системи цінностей, яка б синтезувала регіональні культури; 5) недостатня розвинутість громадянського суспільства, його інституалізації гальмує формування громадянської ідентичності як спільної матриці для розвитку та структурування її інших рівнів. Хоча потужні процеси самоорганізації, зародження волонтерського руху на Майдані й для допомоги армії дають підстави в недалекому майбутньому розглядати його як конструктивний чинник формування ідентичності та консолідації суспільства.

Викладене дає змогу стверджувати, що побудова демократичної держави та набуття нею національної ідентичності (на відміну від етнічної) є взаємозалежними процесами, оскільки консолідація демократичного режиму неможлива без національної консолідації. Тому для посткомуністичних держав нагальною потребою суспільного розвитку є конструювання спільної (макро) ідентичності на територіальній, громадянській, національній або ж субнаціональній основі, через яку вони репрезентують себе і сприймаються у глобалізованому світі. Проблема ідентичності в ситуації суспільно-політичних трансформацій, радикальних соціокультурних змін та криз стає першоплановою, визначаючи перебіг інституційних реформ, їхню ефективність і результат – демократичні зміни в розподілі влади, у принципах комунікації влади та суспільства, й у кінцевому підсумку – консолідацію демократичного суспільства або ж, навпаки, – авторитарну консолідацію.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Банс В. Элементы неопределенности в переходный период / В. Банс // Полис. – 1993. – № 1. – С. 44–51.
2. Грицай Е. Украина: национальная идентичность в зеркале Другого / Е. Грицай, М. Николко. – Вильнюс : ЕГУ, 2009. – 220 с.
3. Ваславский Я. И. Конституционные условия для демократии: Сравнительный анализ / Я. И. Ваславский. – М.: МГИМО–Университет, 2008. – 192 с.
4. Карл Т. Л. Демократизация: концепты, постулаты, гипотезы. Размышления по поводу применимости транзитологической парадигмы при изучении посткоммунистических трансформаций / Т. Л. Карл, Ф. Шмиттер // Полис. – 2004. – № 4. – С. 10–11.
5. Карозерс Т. Ошибка теории «позападной демократизации» / Т. Карозерс // Pro et Contra. – 2007. – № 1. – С. 85–102.
6. Макарычев А. С. Стабильность и нестабильность при демократии: Методологические подходы и оценки / А. С. Макарычев // Полис. – 1998. – № 1. – С. 149–157.
7. Мельвиль А. Ю. Демократические транзиты, транзитологические теории и посткоммунистическая Россия / А. Ю. Мельвиль // Политическая наука в России: интеллектуальный поиск и реальность: Хрестоматия / отв. ред., сост. А. Д. Воскресенский. – М.: МОНФ ; ООО «Изд. центр научных и учебных программ», 2000. – С. 337–368.
8. Оффе К. Дилемма одновременности: демократизация и рыночная экономика в Восточной Европе // Повороты истории. Постсоциалистические трансформации глазами немецких исследователей: в 2 т. Т. 2: Постсоциалистические трансформации в сравнительной перспективе / К. Оффе. – СПб., М., Берлин, 2003. – 493 с.
9. Підлісний Ю. Штрихи до проблеми ідентичності: роздуми в контексті українських євроінтеграційних прагнень / Ю. Підлісний // Наукові записки УКУ. – 2012. – Ч. 3 : Філософія, вип. 1. – С. 103–110.
10. Пшеворский А. Демократия и рынок. Политические и экономические реформы в Восточной Европе и Латинской Америке / А. Пшеворский; пер. с англ. В. А. Бажанов [и др.] ; ред. В. А. Бажанов. – М.: РОССПЭН, 1999. – 320 с.
11. Растоу Д. А. Переходы к демократии: попытка динамической модели / Д. А. Растоу // Полис. – 1996. – № 5. – С. 5–15.
12. Федотова В. Г. Глобальный капитализм: три великие трансформации / В. Г. Федотова, В. А. Колпаков, Н. Н. Федотова. – М.: Культурная революция, 2008. – 608 с.

13. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / С. Хантингтон; пер. с англ. Т. Велимева, Ю. Новикова. – М. : ООО «Издательство АСТ», 2003. – 603 с.
14. Элиас Н. Общество индивидов / Н. Элиас ; пер. с нем. А. Антоновского, А. Иванченко, А. Круглова. – М. : Практика, 2001. – 330 с.
15. Karl T. L. From Democracy to Democratization and Back: Before Transitions from Authoritarian Rule [Електронний ресурс] / T. L. Karl // Center on Democracy, Development, and The Rule of Law (CDDRL), Stanford Institute on International Studies Working Papers, 2005. – № 45. - Режим доступа: <http://iis-db.stanford.edu/pubs/20960/Karlsep05.pdf> (дата звернення 20.06.2015) – Назва з екрана.
16. Kuzio T. Transition in Post-Communist States: Triple or Quadruple? / T. Kuzio // Politics. – 2001. – Vol. 21. – № 3. – P. 168–177.

REFERENCES:

1. Bans V. Elementy neopredelennosti v perekhodnyy period // Polis. – 1993. – № 1. – С. 44–51.
2. Gritsay E., Nikolko M. Ukraina: natsional'naya identichnost' v zerkale Drugogo. – Vil'nyus : EGU, 2009. – 220 s.
3. Vaslavskiy Ya. I. Konstitutsionnye usloviya dlya demokratii: Sravnitel'nyy analiz. – М.: MGIMO-Universitet, 2008. – 192 s.
4. Karl T. L. Demokratizatsiya: kontsepty, postulaty, gipotezy. Razmyshleniya po povodu primenimosti tranzitologicheskoy paradigmy pri izuchenii postkommunisticheskikh transformatsiy // Polis. – 2004. – № 4. – С. 10–11.
5. Karozers T. Oshibka teorii «poetapnoy demokratizatsii» // Pro et Contra. – 2007. – № 1. – С. 85–102.
6. Makarychev A. S. Stabil'nost' i nestabil'nost' pri demokratii: Metodologicheskie podkhody i otsenki // Polis. – 1998. – № 1. – С. 149–157.
7. Mel'vil' A. Yu. Demokraticheskie tranzity, tranzitologicheskie teorii i postkommunisticheskaya Rossiya // Politicheskaya nauka v Rossii: intellektual'nyy poisk i real'nost': Khrestomatiya. – М.: MONF ; ООО «Izd. tsentr nauchnykh i uchebnykh programm», 2000. – С. 337–368.
8. Offe K. Dilemma odnovremennosti: demokratizatsiya i rynochnaya ekonomika v Vostochnoy Evrope // Povoroty istorii. Postsotsialisticheskie transformatsii glazami nemetskikh issledovateley: v 2 t. T. 2: Postsotsialisticheskie transformatsii v sravnitel'noy perspektive. – SPb., М., Berlin, 2003. – 493 s.
9. Pidlisniy Yu. Shtrikhi do problemi identichnosti: rozdumi v konteksti ukraïns'kikh evrointegratsiynikh pragnen' // Naukovi zapiski UKU. – 2012. – Ch. 3 : Filosofiya, vip. 1. – С. 103–110.
10. Pshevorskiy A. Demokratiya i rynek. Politicheskie i ekonomicheskie reformy v Vostochnoy Evrope i Latinskoj Amerike. – М.: ROSSPEN, 1999. – 320 s.
11. Rastou D. A. Perekhody k demokratii: popytka dinamicheskoy modeli // Polis. – 1996. – № 5. – С. 5–15.
12. Fedotova V. G., Kolpakov V. A, Fedotova N. N. Global'nyy kapitalizm: tri velikie transformatsii. – М.: Kul'turnaya revolyutsiya, 2008. – 608 s.
13. Khantington S. Stolknovenie tsivilizatsiy. – М. : ООО «Izdatel'stvo AST», 2003. – 603 s.
14. Elias N. Obshchestvo individov. – М. : Praksis, 2001. – 330 с.
15. Karl T. L. From Democracy to Democratization and Back: Before Transitions from Authoritarian Rule // Center on Democracy, Development, and The Rule of Law (CDDRL), Stanford Institute on International Studies Working Papers, 2005. – № 45 // Access mode: <http://iis-db.stanford.edu/pubs/20960/Karlsep05.pdf> (Accessed 20 July 2015)
16. Kuzio T. Transition in Post-Communist States: Triple or Quadruple? // Politics. – 2001. – Vol. 21. – № 3. – P. 168–177.

Угрин Л. Я., кандидат политических наук, доцент, докторант кафедры теории и истории политической науки Львовского национального университета имени Ивана Франко (Львов, Украина), E-mail: uhryn_l@ukr.net

Идентичность и консолидация транзитных обществ

Аннотация. Проанализирована взаимосвязь трансформации и конструирования идентичности в транзитных обществах с процессами консолидации политического режима.

Обоснованно взаимосвязанность процессов консолидации нового режима и становления национально-государственной идентичности. Утверждается, что в условиях размытости, амбивалентности политических, социальных и национально-этнических идентичностей переходных обществ, наднациональные (цивилизационные) идентичности, обусловленные интеграционными устремлениями, способствуют формированию новой идентичности сообщества на макроуровне. Выявлены особенности формирования макроуровневой идентичности в условиях значительного влияния региональных идентичностей и региональной разрозненности Украины.

Ключевые слова: идентичность, консолидация, демократизация, транзит, трансформация, институционализация.

Uhryn L. PhD in political sciences, associate professor, Doctoral Candidate of Department of theory and history of political science of the Ivan Franko National University of Lviv (Lviv, Ukraine), e-mail: uhryn_l@ukr.net

Identity and consolidation of transitional societies

Abstract. *The interconnection and interdependence between the processes of political regime consolidation and construction of identity on macro level in transforming societies have become the main focus of this article. Basing on the analysis of transitological conceptions, it has been defined that collective identity of community is the essential source of social, political and institutional changes, its' comprehension and, hence, its legitimization. It defines the course of institutional reforms, its effectiveness and democratic or authoritarian consolidation as a result.*

The crisis of Ukrainian identity in post-communist period defines social and political transformations and has negative influence on regime consolidation. We have determined some negative factors for the consolidation of society and formation of the identity of Ukrainian community, such as: 1) weakness of Ukrainian state; 2) fragmentation of political elite, its orientation on short-term corporate goals; 3) profound external information influence, mainly on the part of Russian Federation, that is accompanied by an aggressive imposition of an idea of «Russian World», «Slavic brotherhood», a denial of national identity of Ukrainian people, its language and culture; 4) incompleteness of unified values system; 5) insufficient development of social identity as common matrix for the development of other levels. At the same time some positive tendencies have not remained unnoticed, which form the fertile ground for the formation of Ukrainian nation according to corresponding identification markers: 1) clear delineation and formation of the image of the alien (other), caused by Russian aggression; 2) a choice of the majority of the country in favor of EU. The formation of supranational level of identity, as a feeling of belonging to a wider civilization community, is essential for the developing societies, which experience certain problems of self identification.

Key words: identity, consolidation, democratization, transit, transformation, institutionalization.

УДК 323.15 (477)

Стряпко І.

кандидат історичних наук, доцент
доцент кафедри політології і державного управління
Ужгородського національного університету
(Ужгород, Україна), E-mail: tomej@ukr.net

ПРЕДСТАВНИЦТВО УГОРСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ У ВИБОРНИХ ОРГАНАХ УКРАЇНИ

Анотація. *Досліджується проблема представництва угорської меншини в представницьких органах влади України. Автор аналізує чисельність угорської національної меншини та специфіку її розселення. Розглядаються два рівні представництва угорців у органах влади в Україні – парламентське представництво та представництво в місцевих радах. Досліджуються фактори, що впливали на репрезентацію угорської меншини в парламенті. На місцевому рівні аналізується представництво угорської меншини у обласній, районних та міських радах Закарпатської області.*

Ключові слова: Угорська меншина, меншини в Україні, політичне представництво меншин.